

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת האזינו
שבת שובה
ז' תשרי תשפ"א

א.שמים וארץ

**האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי:
יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירם עלי דשא
וכרביבים עלי עשב:
כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו: (לב,א-ג)**

כתוב בספר עבודת ישראל (ישראל הופשטיין מקודניץ) בפרשתינו: האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. וקשה מה זה שאצל השמים הזכיר דיבור שהוא קשה ואצל הארץ אמירה שהיא רכה אבל הענין כך הוא כי הוב"ה האציל עולמות עד אין חקר וכל העולם הוא כעין משל למעלה הימנו וכה נשתלשלו העולמות עד שנברא העולם הזה שהוא גשמי והוא משל למה שלמעלה הימנו בכל העולמות וגם אדם שהוא עולם קטן בכל איבריו הוא ג"כ משל לעולמות עליונים כל עולם ועולם מה שלמטה הימנו המה משל לו והוא משל למה שלמעלה הימנו וזהו האזינו השמים ואדברה שמים הם כינוי לעולמות עליונים ואדברה היינו שאדבר מהם קשות והם עולמות התחתונים שנשתלשלו מן העולמות העליונים. ותשמע הארץ אמרי פי היינו מתתא לעילא נאמר מן העולמות התחתונים רכות שהם כעין משל ודוגמא לעולמות העליונים והבן.

בא"י האזינו השמים ואדברה. כי **הצדיק** אשר רוצה להחזיר את בני דורו למוטב ומדבר אליהם דברי מוסר תמיד אך דבריו אין נכנסין בלבם כי לבם לב אבן מחמת רוב עבירות שעשו ונתחברו ח"ו בקליפה רח"ל. עצה היעוצה ע"י שידבר מוסר אל **שורש נשמתם אשר אין לקליפה אחיזה שם**. וזהו האזינו השמים ואדברה,

דהיינו אל **שורש הנשמות** המכונה בשם **שמים** וממילא תשמע הארץ אמרי פי היינו **אדם הגשמי** והבן. וזה כוונת סבי דבי אתונא שהמה היו אפיקורסים ולא האמינו בזה ואמרו האי גברא דבעי איתתא ולא יהיבי לי מה חזא דאזיל להיכא דמדלי מיני' דהיינו שמדב' אל שורש נשמתו וכן"ל והוא שקל סכתא דצא לתתא לא על דצא לעילא על והראה להם בזה שלתתא לא היה מקום למיעל יען כי גברו הקליפות אבל לעילא שיש מקום לכנוס ועל והבן מאוד.

מובא בספר תולדות יעקב יוסף (מכיל את תורתיו של הבעל שם טוב כפי שנרשמו על ידי תלמידו הבכיר, יעקב יוסף כ"ץ מפולנאה), פרשת ראה:

איברא דיש עוד לפרש משנה דאבות בדרך זה והוא דשמעתי קושיא אחת ממורי בענין מה שאמרו בש"ס בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות אוי להם לבריות מעלבונה של תורה וכו' וכן מה שנאמר אמר שומר וגו' שדרשו שהוא כרוז וכן"ל שאם אין שומע את הכרוז למה מכריזין ואם יש שומע קשה שהחוש מכחישו כי מי זה יאמר ששמע כרוזין מלמעלה ואף אם ימצא א' שאומר ששמע מי הוא הפתי אשר יאמין לדבריו וא"כ לאיזה תועלת הוא הכרוז ללא יועיל ותירוצו הוא עד"ז הגם שאין זה לשונו דאי' בש"ס דחגיגה דף ה' ע"ב [הבאנו כל הגמ']:

רבי יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר [היה עומד בבית הקיסר] (ביוכח עם אחד האפיקורסים שאינם מאמינים בדברי חז"ל, כמו הצדוקים)

אחוי ליה ההוא אפיקורסא [הראה אותו אפיקורס לרבי יהושע ברמז]: אתם הנכם עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה [עם שהחזיר אדונו פניו ממנו]. אחוי ליה רבי יהושע אף הוא ברמז: אבל ידו נטויה [עדיין להגן] עלינו. אמר ליה קיסר לרבי יהושע : מאי אחוי לך [מה רמז הוא לך], ומה ענית לו?

ואמר לו רבי יהושע: הוא רמז לי: עמא דאהדרינהו מרא לאפיה מיניה. ואנא מחוינא ליה [ואני רמזתי לך]: אבל ידו נטויה עלינו. אמרו ליה להווא מינא: מאי אחויית ליה [מה רמזת לו], וענה: עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה. ומאי אחוי לך [ומה ענה לך רבי יהושע]? אמר אותו המין: לא ידענא [איני יודע], כלומר: לא הבנתי תשובתו. אמרו בבית הקיסר: גברא דלא ידע מאי מחווי ליה במחוג [אדם שאינו יודע מה מראים לו ברמז], יחוי קמי מלכא [יראה רמזים לפני המלך]?! אפקוהו וקטלוהו [הוציאו את אותו המין והרגוהו].

ויש להבין זה הענין למה דברו ברמז ולא ע"י דיבור מפורש וגם לאיזה תועלת מביא הש"ס זה ונ"ל דיוצא לן מזה רמז מוסר בענין הכרוזין שלמעלה שאינו דיבור כי אין אומר ואין דברים שם למעלה כי הדיבור הוא גשמי וראי' לזה כי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע ואין דרך ארץ לדבר המלך עם שריו ויועציו ועבדיו כי אם ברמז וכאשר שגם עתה במלכות ישמעאל הנהגתו כך וזה שהודיענו הש"ס שגם הכרוזין היוצאין ממלך מלכו של עולם הוא ברמז וצריך לידע במחוג רמז הכרוז ע"י המחשבה שבאין לאדם בכל יום הרהורי תשובה שהוא מחמת הכרוז או ע"י שאר דברים הנודעים למי שענין שכל לו שלא יהי' מכלל אלו הנאמר אל תהי' כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן וכו' רק כשנתעורר בעולם איזה פחד ויראה ידעו שמרמזין להם מלמעלה שידבקו בשורש היראה וכן"ל וכשנתעורר איזה שמחה בעולם ידבק בשמחת עבודת ה' וכיוצא בזה ישמע חכם ויוסיף לקח ודברי פי חכם חן.

וכותב על זה הנתיבות שלום בפרשתינו:

ולכאורה אם אין שומעים את הבת קול מגין באמת באה ההתעוררות ליהודי. אלא שהנשמה היא השומעת את הבת קול המדברת אל נשמות כלל ישראל אוי להם לבריות מעלבונה של תורה כי בנשמות ישראל אין לקליפה שום אחיזה וכיון שהנשמה שומעת אז ממילא ותשמע הארץ אמרי פי, גם הגוף מתעורר. והעבודה של יהודי היא רק אחזתיו ולא ארפנו שיאחו בהתעוררות הזאת.

ועד"ז י"ל עוד ע"פ המבואר דשמים מרומז לש"ק וארץ לימות החול. וזהו פי' האזינו השמים ואדברה הציווי הוא בעיקר שיהודי ירומם כראוי את שבתותיו להשי"ת ואז ממילא תשמע הארץ אמרי פי כל השבוע יתרום. בכל ימות השבוע קשה מאד ליהודי להתעלות בהיותו במצב שפל מאד ומשוקע בגשמיות, אבל הש"ק הוא יומא דנשמתא יש ליהודי כח להתעלות. וע"י שיהודי מאיר את שבתותיו, גם בכל השבוע יכול להיות קרוב אל ה'.

מותאם ונערך עם השלמת מקורות ע"י בנו יונתן יוסף, מתוך שיחתו השבועית של הרב בצרפתית.

לקבלת השיחה ב M או ב WhatsApp : A0583245820@gmail.com או באתרים לדעת ודרשו

וי"ל עוד שעשרת ימי תשובה שבין ר"ה ליוהכ"פ הם בבחינת שמים ועליהם אמר האזינו השמים ואדברה שאם יהודי מתרומם בעשרת הימים אלו ומתנער מעניני עוה"ז מכח זה תתעלה ממילא כל השנה ותשמע הארץ אמרי פי, דגופא בטר רישא גרירא.

והנה כתב הרמ"ק וכן איתא ביערות דבש שבין ר"ה ליוהכ"פ יש ז' ימים שהם כנגד ז' ימות השבוע של כל השנה ובכל יום מתקן היום שכנגדו במשך השנה ביום הראשון יעשה תשובה על כל ימי ראשון של השנה וכו'.

ולפ"ז בשבת שובה צריך לעשות תשובה על כל שבתות השנה אשר תשובה זו היא עיקר ונשמת התשובה. ועל שבת זו נאמר במיוחד האזינו השמים שצריך להרים את השבתות שהם בחי' שמים ועי"ז תשמע ממילא גם הארץ אמרי פי.

ב.תלמידי חכמים וזקני הדור

מובא במסכת ברכות (כא,א):

מנין לברכת התורה לפניך מן התורה שנאמר (דברים לב,ג) כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקיננו.

ומסביר המהרש"א:

מנין לברכת התורה כו'. מצאתי כתוב דהכי משמע ליה ברכת התורה כי שם ה' אקרא דהיינו כשאני קורא בתורה שהיא כולה שמות של הקב"ה שכל התורה באותיותיה היא שמותיו של הקב"ה כדאיתא במדרשות וק"ל.

כתוב בספר פרי צדיק (ר' צדוק הכהן מלובלין):

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. השינוי דל"א ושמעי ארץ. גם בשמים כ' ואדברה ובארץ אמרי פי ול"א דברי. הענין דאי' (סנהדרין צא,ב) אל שמים מעל זו נשמה ואל הארץ לרון עמו זה הגוף וז"ש על שירה זו ואדברה קאי על כל התורה דמ"ש ואתם כתבו לכם את השירה הזאת דמשמעותו על שירת האזינו ומוזה נלמד המ"ע דכתיבת ס"ת (שם כא,ב) והוא שבהשירה זו נכלל כל נפשות ישראל כמ"ש בשם הרמב"ן ז"ל וס"ר נפשות ישראל הם ס"ר אותיות התורה ועז"א ואדברה דיבור של משה רבינו תורה שבכתב שאצלו נכלל כל התושבע"פ בתושב"כ דאף התושבע"פ הלכה למשה מסיני. וז"ש לשון דיבור שהוא תושב"כ וכמ"ש (מכות יא,א) בלשון עזה דכ' וידבר וגו' מפני שהן של תורה. ואמר האזינו שצריך להטות אוזן לד"ת והי' די בתושב"כ כמ"ש (נדרים כב,ב) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' (ונת' במ"א ענין ערכה של א"י שהוא תושבע"פ של משרבע"ה שעז"א ומסרה ליהושע) וכמו שיהי' לעתיד דכ' ולא ילמדו עוד איש את רעהו. וזהו ותשמע הארץ דממילא תשמע הארץ שהוא הגוף משכא דחויא שנתלבש אדה"ר אחר הקלקול שנמצא בו יצה"ר וצריך רב חכמה לתקן הרב כעס. וזש"נ אמרי פי מלכות פה תושבע"פ קרינן לה:

באמר אמרי פי עפמש"כ בזה"ק (ח"ג פ"ח ב') אמירה בלחשיה. וכ' יערוף כמטר לקחי על תושב"כ כמש"נ כי לקח טוב נתתי לכם והוא כמטר שניכר שיוורד מן השמים. תול כטל אמרתי על תושבע"פ שנמשל כטל שאינו ניכר ירידתו מן השמים רק ממה שרואים שהארץ לחה מבינים שירד טל מלמעלה. כן התושבע"פ נדמה לחכמים שמחדשים מלבם והם באמת דברי אלוקים חיים דברי אשר שמתי בפיו שמופיע הש"י בלב חכמים. ועז"א נקרא אמירה כד"א ואמרת בלבבך אמירה בחשאי (כמ"ש זח"א רל"ד ב'). כי שם ה' אקרא וגו' על תושב"כ שכל התורה שמא דקוב"ה (כמ"ש זח"ג צ"ח ב') וזה שנלמד מפ' זה על ברכת התורה לפני' (כמ"ש ברכות כא,א) הבו גדל לאלקיננו נגד תושבע"פ דאי' (נדרים פא,א) היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה כו' שאין מברכין בתורה תחילה. שעיקר התושבע"פ להרגיש טעם בתושב"כ וכשמרגיש טעם נותן ברכה והודאה. וכשאין מברכין היינו שלמדו בלא חשק וטעם וזה נקרא עזבם את תורתם ואינם זוכין לבנים ת"ח:

וכעין זה כתוב בעמק דבר:

כי שם ה' אקרא. שהוא מהוה הכל, הבו גדל לאלהינו. המשגיח בפרטות עלינו ישראל. כמו שכתבתי בביאור הפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו" (לעיל ו,ד), דמשמעו. "הי" שהוא המהוה הכל, הוא משגיח עלינו בהנהגת הליכות עולם הטבע שלנו.

על כן אמר דעליכם "השמים והארץ" להיות נחתים מפני כבודו יתברך לבטל רצונכם ותשוקתכם להשפיע כפי טבע היצירה, אשר יותר משהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, וכן כל המשפיעים יש להם תשוקה להשפיע [כדכתיב (תהלים פה,י) "פקדת הארץ ותשוקקה", ופירשו בבראשית רבה (כ,ז), מלשון תשוקה, כמו שכתבתי בבראשית (מט,כו), עיי"ש], אבל הבו גדל לאלקיננו מבלי להשפיע כי אם ע"פ השגחתו יתברך לפי מעשי בני אדם ע"פ התורה, זהו פשוטו של מקרא על שמים וארץ.

אבל בגמרא תענית (ז,א) פירשו "יערוף כמטר לקחי" לענין לימוד התורה, ועיי"ש. ובברכות (כא,א) וכן בירושלמי שם פרק ז' למדו מדכתיב "כי שם ה' אקרא" שחייבין לברך ברכת התורה לפניך. ואי"כ אינו מתפרש כל זה הדיבור לשמים וארץ המשפיעים ומושפעים את ברכות הטבע, אלא הבינו עוד משמעות ב"שמים וארץ", והיינו תלמידי חכמים וזקני הדור המכונים בשם "שמים" המשפיעים כח רוחני בישראל, וההמון המקבלים מכונים בשם "ארץ". וכבר הראנו לדעת בספר ויקרא (כו,יז) עה"פ "ושברתי את גאון עוזכם, ונתתי את שמיעכם כברזל וגו'", שגם שם הבינו חז"ל משמעות "שמים וארץ", תלמידי חכמים וההמון.

ואי"כ יהיה ביאור הענין, שהזהיר את השמים, והמה תלמידי חכמים, שישמעו, וכמו שביארנו בפרשת וילך (לעיל) שציוה משה להקהיל ביחוד לזקני ישראל ותלמידי חכמים שבדור. ואדברה, המה הלכות קבועות. ותשמע הארץ אמרי פי, כאשר ישמעו תלמידי חכמים עומק הלכות ויהיו יגיעים "להאזין" ולהקשיב, אזי ימצאו המה דברים "להשמיע" להמון העם "אמרי פי", היינו דברים כבושים ונוחים, אשר יהיו דבריהם בנחת נשמעים.

יערוף כמטר לקחי, לימוד הלכות המכונה בשם "לקחי", "יערוף כמטר", כי בשעה שהאדם הולך והמטר סוחף, הרי כופף ראשו כדי שיהיה המטר טורד על 'יעורף' ולא על הפנים. כך העמל בהלכות נדרש שיהא ראשו כפוף 'כשור לעול וכחמור למשא'. ואח"כ תול כטל אמרתי, יהא זוכה להזיל דברים כבושים מתקבלים על לב הבריות "כטל".

כשעירים עלי דשא, חוזר ללימוד "לקחי" שיהא כמטר היורד בחזקה על דשא, הגדולים, ובשעת שטיפת הגשם המה נכרעים אל האדמה ונראים כמתקלקלים, ומ"מ הוא עיקר גידולם. כך התורה בעמלה מתשת כח האדם, אבל זהו עיקר גידולו, ואין התורה מתקיימת אלא בזה האופן. ומשום הכי נקראת "מלחמתה של תורה", דכהולכי מלחמה, על מנת כן נכנסים שיהיו כמה מהם נזוקים והרבה נחלשים מרוב זהירות ועבודה. כך הוגי התורה כמה מהם נחלים ונתשים, אבל היוצא בשלום מן המלחמה מוצא שכרו משלם.

וכרביבים עלי עשב, הטל מלחלח בנחת את העשב הדק ומרבהו. כך "אמרי פי", היינו דברי תוכחה הנאמרים בהמון, מתקבלים בנחת ומרכז לבנם. והקדים לימוד הלכות ללימוד הנוח כטל, דכל זמן שלא השתקע האדם בעמל תורה המכונה "לקחי", אין לו להזיל ענייני דרוש הנאמרים כטל, באשר שנוח לטעות ולהטעות בהם.

ש'ה'ו דברי תורה נשמעים בנחת כטל
לכל כלל ישראל ונזכה לתשובה
שלמה ולגאולה קרובה.

שבת שלום!